

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора Юринець Зорини Володимирівни
на дисертаційну роботу Познякової Олени Ігорівни на тему:
«Економічне оцінювання та державне планування трансформацій
власності»
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ
НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Кожен етап економічного розвитку вимагає структурних змін як в економіці, так і в суспільстві, формує нові виклики та стає імпульсом для інноваційних рішень. У сучасній економічній науці в умовах глобальної нестабільності зростає значення наукової дискусії щодо змісту трансформацій власності, їхньої ролі, а також можливостей щодо економічного оцінювання та державного планування таких процесів, впливу на розвиток національного господарства та фінансової інфраструктури. Приватизація, якою розпочалися трансформаційні процеси власності в Україні з початком незалежності не принесла бажаних соціально-економічних наслідків. Держава в особі різних органів управління виступає одночасно і учасником трансформацій власності як власник, розпорядник, користувач, а з іншого боку як регулятор, що повинен створити справедливі конкурентні умови всім учасникам ринку, формувати ефективну стратегію економічного та сталого розвитку, забезпечити економічну безпеку країни. Тому державне планування трансформаційних процесів власності стає невід'ємною частиною та ключовим інструментом економічної політики. Отже, цінність розробленої Позняковою О.І. проблематики для сучасної економічної науки і практики не викликає сумніву.

Важливість та актуальність опрацювання Позняковою О.І. теоретико-методичних і прикладних засад оцінювання вартості інноваційних технологій підприємств підтверджується участю дисертантки у низці науково-дослідних робіт Національного університету «Львівська політехніка», а саме:

- НДР «Проблеми оподаткування і страхового захисту діяльності виробничо-господарських структур в машинобудуванні та приладобудуванні» (номер державної реєстрації 0107U010249), у якій дисертанткою було розвинуто засади трактування трансформацій власності в умовах циклічності (акт про впровадження від 15.02.2021 р.);;

- НДР «Проблеми балансування засобів фінансового і кредитного впливу на стабілізацію стану виробничо-господарських структур в машинобудуванні та приладобудуванні» (номер державної реєстрації 0108U010402), де автором удосконалено систему оцінювання наслідків трансформацій власності, зокрема уточнено особливості, місце і роль покращення фінансових результатів підприємств, зокрема тих, що готуються до приватизації в системі управління функціонуванням та розвитком підприємств із врахуванням акценту на зростання ринкової вартості даних підприємств (акт про впровадження від 15.02.2021 р.);

- НДР «Проблеми управління процесами капіталізації в умовах інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0112U000799) в якій Позняковою О.І. було запропоновано методичний підхід до оцінювання доцільності приватизації (реприватизації) як соціально-економічного проекту (акт про впровадження від 15.02.2021 р.);

- НДР «Проблеми фінансово-кредитного забезпечення сталого розвитку економіки в процесі науково-технічної підготовки виробництва» (номер державної реєстрації 0117U004018), в якій дисертанткою запропоновано створення Єдиного реєстру власності та матричного підходу для оцінювання наслідків трансформацій власності (акт про впровадження від 15.02.2021 р.)

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЇ

Вивчення змістовного наповнення дисертаційної роботи, публікацій та автореферату Познякової О.І. показало, що викладені нею наукові положення, висновки і рекомендації повною мірою обґрунтовані, характеризуються належним рівнем вірогідності. Це, зокрема, підтверджується проведенням Позняковою О.І. ґрунтовним вивченням наукових і прикладних розробок у сфері економічного оцінювання та державного планування трансформацій власності.

У дисертації використано низку методів дослідження, що відповідають її об'єкту та предмету, зокрема: методи порівняльного аналізу, систематизування та узагальнення, групування, емпіричного дослідження, статистичного аналізу. Також у роботі у ході формуванні наукової новизни використані матричний метод для формування матричного підходу групування інформації щодо трансформацій власності та індексний метод для фондового індексу UPA.

Ключовим об'єктом дисертації Познякової О.І. є процеси економічного оцінювання і державного планування трансформацій власності. З метою обґрунтування теоретико-методичних та прикладних засад оцінювання

трансформацій власності з подальшим плануванням було запропоновано автором використання матричної моделі оцінювання трансформацій власності, удосконалено систему оцінювання наслідків попередніх трансформацій власності за допомогою Єдиного реєстру власності, а також систему індикаторів попередження та планування трансформацій власності за допомогою Індексу фондового ринку UPA, розвинуто засади трактування трансформацій власності та класифікацію видів трансформацій власності.

Сформульовані Позняковою О.І. положення новизни апробовані на 14 міжнародних науково-практичних конференціях.

Слід відзначити високий рівень апробації результатів дисертації Познякової О.І. Зокрема, положення дисертації використані у діяльності Департаменту економічного розвитку Львівської міської ради для формування Програми підвищення конкурентоспроможності Львівської області шляхом використання інноваційних механізмів в управлінні муніципальною власністю (довідка № 23-103632 від 30.12.2020 р.); АТ «Львівгаз» при плануванні стратегії розвитку підприємства (довідка № 14-43 від 11.01.2021 р.); відділу оцінки майна та майнових прав регіонального відділення ФДМУ по Львівській, Закарпатській та Волинській областях у процесі підготовки пропозицій щодо політики та стратегії реформування власності Фондом Державного майна України (довідка № 16 від 25.01.2021 р.); Львівської обласної ради для оцінювання та планування трансформацій спільної власності територіальних громад Львівської області, у ході формування Стратегії розвитку Львівської області за період 2021-2027 років (довідка № 01-20 від 19.02.2021 р.).

Означене є підставою для висновку про належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендації дисертації Познякової О.І.

Дисертаційна робота Познякової О.І. є завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні. Структура поданого матеріалу роботи логічна і послідовна. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел (326 найменувань) та 4 додатків.

У вступі до дисертації (с. 23-30) автор актуалізувала визначену тему, сформулювала мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження. У цій частині дисертації наведено елементи наукової новизни та практичне значення отриманих результатів, показано інформацію про апробацію результатів дисертації.

За змістом дисертації:

У першому розділі дисертаційної роботи «Особливості та передумови трансформацій власності» (с. 31-73) досліджено поняття власності у соціально-економічній системі (с. 31-40), а також категорій та процесів

трансформацій власності (с. 40-55), розвинуто засади трактування трансформацій власності, згідно яких трансформаційні процеси власності відбуваються циклічно (с. 55-73).

У другому розділі «Оцінювання та аналізування форм власності на засадах трансформаційного циклу» (с. 75-134) дисертантка аналізує етапи та суб'єктів процесів трансформацій власності (с. 75-95), оцінює та аналізує ситуацію, яка склалася з приводу концентрації власності в Україні, зокрема в банківському секторі (с. 96-112), а також досліджує участь держави як учасника трансформаційних процесів власності та регулятора (с. 113-133).

У третьому розділі «Інструментарій оцінювання і планування трансформацій власності» (с. 136-182) Позняковою О.І. удосконалено методологію формування єдиного реєстру власності за допомогою матричного підходу (с. 136-151), сформовано систему показників визначення доцільності проведення трансформацій власності (с. 152-164), розроблено механізм планування трансформацій власністю з використанням результатів оцінювання доцільності трансформацій (с. 164-182).

У висновках (с. 185-189) дисертантка узагальнила отримані результати дисертаційної роботи.

Загалом, дисертаційна робота Познякової О.І. за обсягом, змістом, структурою, логічністю і обґрунтованістю викладення положень дослідження і формулювання висновків відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основний результат дисертаційної роботи Познякової О.І. полягає у вирішенні науково-прикладної проблеми економічного оцінювання та державного планування трансформацій власності, що сприятиме більш якісному структуруванню та розвитку національної економіки, забезпеченню рівних конкурентних умов для всіх учасників ринку та економічній безпеці.

Серед найвагоміших положень дисертації, які характеризуються науковою новизною та розв'язують поставлені завдання, слід виділити такі:

1. матричну модель оцінювання трансформацій власності (3 розділ, п. 3.1, с. 142-151 дисертації, с. 12-14 автореферату). Оригінальність авторської моделі полягає в тому, що вона враховує процес трансформацій власності як залежність від зміни всіх складових права власності: права володіння, права користування та права розпорядження. Такий підхід дає можливість формування цілих матриць трансформацій власності, які б давали змогу відстежувати не лише операції зміни самого власника як у діючих реєстрах, але й інші операції, пов'язані з користуванням та розпорядженням власності. Крім того, ця модель дає можливість використовувати дані матриць вибірково, оцінюючи економічну та юридичну інформацію за окремими

характеристиками структури власності: володіння, користування та розпорядження та за видом власності згідно із встановленим Реєстром класифікатором.

- Єдиний реєстр власності, як інструменту оцінювання та державного планування трансформацій власності, який доповнює систему оцінювання наслідків трансформацій власності (3 розділ, п. 3.1, с. 138-151 дисертації, с. 11-16 автореферату). Цей реєстр передбачає збір даних щодо майнових трансформацій на основі матричного підходу оцінювання трансформацій власності та акумулюватиме всю необхідну інформацію з інших реєстрів та групуватиме її в матриці з врахуванням ознак володіння, користування та розпорядження. Основною перевагою запропонованого дисертанткою Реєстру є його здатність акумулювати та за допомогою матричної моделі перетворювати інформацію щодо власності та її трансформацій таким чином, що трансформаційні зміни простежуються у трьох площинах: з точки зору володіння (за принципом діючих реєстрів власності), користування (що є актуальним в період економіки спільного доступу) та розпорядження (що дає можливість виявляти на попереджувати концентрацію власності).

- Індекс фондового ринку УРА (3 розділ, п. 3.2, с. 157-160 дисертації, с. 15-16 автореферату), який ґрунтується на визначенні динаміки вартості державних корпоративних прав та запропоновано для оцінювання доцільності відчуження державного майна, контролю за його управлінням. Застосування запропонованого індексу може має прямий вплив на об'єкти трансформацій власності та непрямий вплив на фінансову інфраструктуру зокрема.

- «цикл трансформацій власності» (1 розділ, п. 1.3, с. 55-73 дисертації, с. 6-8 автореферату), який утворюється в процесі змін форм власності, що мають історичну тенденцію до повторювання під впливом політичних чинників, а також під впливом інноваційного розвитку.

- доповнена дисертанткою класифікація видів трансформації власності (1 розділ, п. 1.2, с. 40-47 дисертації, с. 6-8 автореферату) дає можливість досягнути вищої ефективності її використання, а також сприяти усуненню юридичних помилок або незаконних дій.

ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ЦІННІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Положення, висновки та результати дисертаційної роботи Познякової О.І. відзначаються високим ступенем практичної та теоретичної цінності. Наукова новизна одержаних дисертанткою результатів полягає у розробленні теоретичних, методичних та прикладних основ економічного оцінювання та державного планування трансформацій власності.

Зокрема, практичну цінність дисертації становить вперше розроблена

Позняковою О.І. матрична модель оцінювання трансформацій власності, яка враховує, що процес трансформацій власності залежить від зміни права володіння, користування (що відображає потенційну вигоду, яку можна отримати внаслідок користування об'єктом) та права розпорядження; Єдиний реєстр власності, який удосконалює систему оцінювання наслідків попередніх трансформацій та акумулює дані для матричної моделі оцінювання щодо володіння, користування та розпорядження власністю; фондовий індекс UPA, який доповнює систему індикаторів для оцінювання доцільності відчуження державного майна, контролю за його управлінням, та ґрунтується на визначенні динаміки вартості державних корпоративних прав.

Результати дисертаційної роботи Познякової О.І. використовують у своїй діяльності АТ «Львівгаз» (довідка № 14-43 від 11.01.2021 р.) ході планування стратегії розвитку підприємства; відділ оцінки майна та майнових прав регіонального відділення ФДМУ по Львівській, Закарпатській та Волинській областях (довідка № 16 від 25.01.2021 р.) у процесі підготовки пропозицій щодо політики та стратегії реформування власності Фондом Державного майна України.

Про теоретичну цінність дисертації свідчить удосконалений підхід до трактування трансформацій власності, що відбуваються в умовах циклічності; розвинуто визначення процесу трансформацій власності та класифікацію її видів, що мають на меті досягнення вищої ефективності від використання власності і виправлення юридичних помилок чи незаконних дій.

Доцільно відзначити, що теоретико-методичні результати дисертації Познякової О.І. використано у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (зокрема у ході викладання дисциплін: «Фінансовий аналіз у публічних фінансах», «Фінансові інновації», «Фінансова інфраструктура» (довідка № 67-01-277 від 11.02.2021 р.).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Згідно із чинними вимогами до дисертацій, представлених на здобуття вчених ступенів, основні положення та результати дисертаційної роботи Познякової О.І. висвітлені у статтях фахових наукових видань та друкованих матеріалах науково-практичних конференцій.

За темою дисертації опубліковано 48 наукових праць (18 з яких одноосібні), з них: 3 праці у колективних монографіях у співавторстві, 16 статей у наукових фахових виданнях України (з них 6 у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах, в тому числі 1 у виданні з індексацією Web of Science), 1 стаття у іншому виданні України,

індексованому у міжнародних наукометричних базах, 2 статті у періодичних виданнях інших держав, індексованих у міжнародних наукометричних базах, та 26 тез доповідей міжнародних науково-практичних конференцій.

Усі опубліковані праці Познякової О.І. становлять вагомий науковий доробок, повністю висвітлюють представлені у дисертації елементи наукової новизни, її теоретико-методичні та методико-прикладні положення. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише результати, отримані Позняковою О. І. особисто.

Кількість, якість та обсяг публікацій Познякової О.І. відповідає чинним вимогам щодо опублікування результатів дослідження для дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ПО ДИСЕРТАЦІЇ

Поряд із загальним позитивним враженням від дисертації та автореферату Познякової О.І., виникла низка дискусійних питань та зауважень.

1. Заслуговує уваги визначене дисертанткою поняття «цикл трансформацій власності» (с. 55-73 дисертації), під яким Познякова О.І. розуміє низку змін форм власності, що мають історичну тенденцію до повторювання, під впливом нових технологій на розвиток виробничих засобів. Проте значний акцент автор робить на емпіричному дослідженні циклічності власності в історичній ретроспективі. Доцільно було б зобразити взаємозалежність трансформацій власності та макроекономічних факторів або показників інноваційного росту для повного обґрунтування запропонованого автором поняття, що характеризує цей процес.

2. Дані таблиці 3.2, що відображають форми трансформацій власності для власника та вигодонабувача та передбачені для оцінювання результатів трансформацій власності, отриманих завдяки матричній моделі доцільно було б винести у Додатки, а на прикладі окремих підприємств відобразити механізм використання запропонованої дисертанткою матричної моделі (с. 142-149 дисертації).

3. Автор сфокусував дослідження навколо таких об'єктів у структурі власності, як засоби виробництва, нерухомість, нематеріальні активи, знання, навички, інформація, невиділяючи власність на землю в окрему класифікаційну одиницю (с. 40-55 дисертації). Враховуючи земельну реформу, що проводиться в Україні, безумовну цінність і важливість цього об'єкта власності для суспільства, а також дискусійний характер проблематики, було б доцільно більш детально зупинитися на цьому питанні.

4. Не цілком зрозумілий є механізм використання запропонованого Позняковою О.І. фондового індексу UPA (с. 157-160 дисертації, с. 14-16 автореферату), а саме за яких умов, ким та на основі якого індексного списку

він формується. До дисертаційної роботи варто додати пояснювальний коментар щодо цього індексу, зокрема яке його значення вважатиметься нормативним, позитивним чи негативним.

5. Автору доцільно було б детальніше пояснити, чи існують відмінності використання Єдиного реєстру власності в Україні (с.136-152 дисертації) для органів державного управління, що беруть участь в процесах економічного оцінювання та державного планування трансформацій власності, якщо вони існують.

6. До дисертаційної роботи доцільно додати пояснювальний коментар у частині механізму оцінювання міграції капіталу в країні та регіонах (с.152-164 дисертації, с.16-17 автореферату), обґрунтувати належність міграції до трансформацій власності та де саме мали б відображатися такі процеси у Єдиному реєстрі власності.

7. Дисертантці варто було б дослідити, як відобразилися на трансформаційних процесах власності події на сході України. Для цього логічно було б доповнити аналітичний матеріал (с. 75-95 дисертації) статистикою, яка б дала змогу зробити більш предметні висновки щодо трансформацій власності, як у регіонах, так в країні зокрема.

Означені дискусійні положення та зауваження не применшують цінності дисертаційної роботи Познякової О.І., не знижують її позитивної оцінки, проте потребують коментарів автора.

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЗМІСТУ АВТОРЕФЕРАТУ ТА ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ

Автореферат дисертації за структурою, послідовністю викладу матеріалу та за його змістом повністю відповідає дисертаційній роботі, не містить відсутніх в ній положень.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертаційна робота Познякової О.І. є завершеною науково-дослідною роботою, виконаною дисертанткою самостійно, на достатньо високому науково-методичному та практичному рівні. Обрана проблематика є актуальною, відповідає запитам сучасної економіки, визначається високим рівнем прикладної та теоретичної значущості, належним ступенем обґрунтування. Отримані Позняковою О.І. результати характеризуються високим рівнем наукової новизни, що полягає у розробленні теоретико-методичних та прикладних основ оцінювання вартості інноваційних технологій підприємств. Дисертація оформлена відповідно до положень, норм і правил Міністерства освіти і науки України.

Дисертація Познякової О.І. відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження

наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами та доповненнями.

Враховуючи актуальність, теоретичну та практичну цінність дисертації, її відповідність вимогам Міністерства освіти і науки України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, її автор – Познякова Олена Ігорівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

професор кафедри менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
доктор економічних наук, професор

З.В. Юринець

Підпис Юринець З.В. ЗАСВІДЧУЮ:
Учений секретар Вченої ради
Львівського національного університету
імені Івана Франка

О.С. Грабовецька